

ਪੰਜਵਾਂ ਅਧਿਐਨ

ਇਸ ਮਹਾ-ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਸੰਸਾਰ ਰੂਪੀ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚੋਂ ਕਈ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਪਾਰ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਹੀ ਇਕ ਮਹਾ ਗਿਆਨੀ ਨੂੰ ਫੁਰਮਾਇਆ ਸੀ ।।।

ਮੌਤ ਦੇ ਇਹ ਦੋ ਸਥਾਨ (ਪ੍ਰਕਾਰ) ਹਨ :

1. ਅਕਾਮ ਮਰਨ
2. ਸਕਾਮ ਮਰਨ ।੨।

ਅਗਿਆਨੀਆਂ ਨੂੰ ਬਾਰ ਬਾਰ ਅਕਾਮ ਮਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਪੰਡਤਾਂ ਦਾ ਸਕਾਮ ਮਰਨ, ਇਕ ਵਾਰ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ।੩।

ਪਹਿਲੇ ਅਕਾਮ ਮਰਨ ਬਾਰੇ ਭਗਵਾਨ ਮਹਾਵੀਰ ਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਅਗਿਆਨੀ ਜੀਵ, ਵਿਸੈ ਵਿਕਾਰਾਂ ਵਿਚ ਫਸ ਕੇ, ਬੁਰੇ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। ।੪।

ਜੋ ਜੀਵ ਵਿਸੈ ਵਿਕਾਰਾਂ ਵਿਚ ਫਸਿਆ ਹੋਇਆ ਨਰਕ ਨੂੰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਸੋਚਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਰਲੋਕ ਤਾਂ ਮੈਂ ਵੇਖਿਆ ਨਹੀਂ ਪਰ ਇੱਥੋਂ ਦੇ ਸੁੱਖ ਤਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਵਿਖਾਈ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਸੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਪਰਲੋਕ ਦੀ ਆਸ ਕਿਉਂ ਕਰਾਂ। ।੫।

“ਇਹ ਵਿਸੈ ਤੇ ਸੁੱਖ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਹਨ, ਪਰ ਭਵਿੱਖ ਤੇ ਸੁੱਖ ਤਾਂ ਗੁਪਤ ਹਨ ਫਿਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੀ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਪਰਲੋਕ (ਨਰਕ-ਸਵਰਗ) ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ?” ।੬।

“ਮੈਂ ਕਿਉਂ ਛਿਕਰ ਕਰਾਂ ? ਜਿਹੜੀ ਦੂਸਰਿਆਂ ਨਾਲ ਗੁਜਰੇਗੀ ਸੋ ਹੀ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਗੁਜਰੇਗੀ। ਅਗਿਆਨੀ ਜੀਵ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਆਖਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਕਾਮ-ਭੋਗੀ ਪੁਰਸ਼ ਦੁਖੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ।੭।

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਉਹ ਅਗਿਆਨੀ ਅਤੇ ਭੋਗੀ ਮਨੁੱਖ ਤਰਸ (ਹਿੱਲਣ, ਚੱਲਣ ਵਾਲੇ) ਅਤੇ ਸਥਾਵਰ (ਸਥਿਰ ਜੀਵ ਜਿਵੇਂ ਅੱਗ, ਪਾਣੀ, ਬਨਸਪਤੀ, ਜ਼ਮੀਨ ਹਵਾ ਆਦਿ ਦੇ ਜੀਵ) ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਜਾਂ ਦੂਜੇ ਦੇ ਲਈ ਤੇ ਬਿਨਾਂ ਕਾਰਨ ਤੋਂ ਹੀ ਮਾਰਦਾ ਹੈ, ਜੀਵ ਹਿੰਸਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। 18।

ਉਹ ਹਿੰਸਕ, ਅਗਿਆਨੀ, ਝੂਠਾ, ਕਪਟੀ, ਚੁਗਲਖੇਰ, ਠੱਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸ਼ਰਾਬ ਤੇ ਮਾਂਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਾਪ ਕਰਮਾਂ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਸਮਝਦਾ ਹੈ। 19।

ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਿਸੂਨਾਗ (ਰੰਡੋਆ, ਕੌਂਚੂਆ) ਮਿੱਟੀ ਖਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸਰੀਰ ਤੇ ਵੀ ਲਗਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਉਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਾਪੀ ਤੇ ਭੋਗੀ ਜੀਵ ਮਨ, ਬਚਨ ਤੇ ਸਰੀਰ ਰਾਹੀਂ ਪੇਸੇ ਤੇ ਇਸਤਰੀਆਂ ਵਿਚ ਲੱਗਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਰਾਗ ਦਵੇਸ਼ ਰਾਹੀਂ ਅਸੁੱਭ ਕਰਮਾਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। 20।

ਫਿਰ ਉਹ ਭੋਗਾਂ ਵਿਚ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ ਅਗਿਆਨੀ ਜੀਵ, ਕਠਿਨ ਰੋਗਾਂ ਤੇ ਪਰਲੋਕ ਤੋਂ ਦੁਖੀ ਹੋ ਕੇ ਡਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਕੀਤੇ ਭੈੜੇ ਕਰਮਾਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਕੇ ਦੁਖੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। 21।

ਉਹ ਸੋਚਦਾ ਹੈ ਮੈਂ ਨਰਕਾਂ ਦੇ ਸਥਾਨ ਬਾਰੇ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਭੈੜੇ ਆਚਰਣ ਵਾਲਿਆਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਗਤੀ ਵੀ ਸੁਣੀ ਹੈ। ਨਰਕ ਵਿਚ ਬੁਰੇ ਕਰਮਾਂ ਵਾਲੇ ਅਗਿਆਨੀਆਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪੀੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। 22।

“ਮੈਂ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੇ ਅਸੁੱਭ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨਰਕ ਦੇ ਵਿਚ ਗਿਆ ਜੀਵ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਪਛਤਾਉਂਦਾ ਹੈ”। 23।

ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋਏ ਵੀ ਚੰਗੀ ਸੜਕ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਕੋਈ ਗੱਡੀ ਵਾਲਾ ਭੈੜੇ ਰਸਤੇ ਤੇ ਚੱਲ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਜਦ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਗੱਡੀ ਦੀ ਧੁਰੀ ਟੁੱਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਪਛਤਾਉਂਦਾ ਹੈ। 24।

ਉਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਧਰਮ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਅਧਰਮ ਨੂੰ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨ ਵਾਲਾ
ਅਗਿਆਨੀ ਮੌਤ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਦੁਖੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੱਡੀ
ਦੀ ਧੁਰੀ ਟੁੱਟ ਜਾਣ ਤੇ ਗੱਡੀ ਵਾਲਾ ਦੁਖੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। 15।

ਮੌਤ ਦੇ ਸਮੇਂ ਉਹ ਅਗਿਆਨੀ ਨਰਕ ਦੇ ਡਰ ਤੋਂ ਕੰਬਦਾ ਹੈ ਅਤੇ
ਇਕ ਹੀ ਬਾਜ਼ੀ ਵਿਚ ਹਾਰੇ ਹੋਏ ਜੁਆਰੀ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਕਾਮ ਮਰਨ ਮਰਦਾ
ਹੈ। 16।

ਇਹ ਅਗਿਆਨੀ ਜੀਵ ਦਾ ਅਕਾਮ ਮਰਨ ਆਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ
ਹੁਣ ਪੰਡਿਤ (ਵਿਦਵਾਨ) ਦਾ ਸਕਾਮ ਮਰਨ ਆਖਦਾ ਹਾਂ, ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ
ਮੈਂ ਸੁਣਿਆ ਹੈ। 17।

ਮੈਂ ਸੁਣਿਆ ਹੈ (ਭਗਵਾਨ ਮਹਾਵੀਰ ਤੋਂ) ਕਿ ਪੁੰਨਵਾਨ, ਇੰਦਰੀਆਂ
ਦੇ ਜੇਤੂ ਤੇ ਸੰਜਮੀ ਦਾ ਮਰਨ, ਮੁਸੀਬਤ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਤੇ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਨਾਲ
ਹੁੰਦਾ ਹੈ। 18।

ਇਹ ਪੰਡਤ ਮਰਨ ਨਾ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਸਾਧੂਆਂ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਨਾ
ਹੀ ਸਾਰੇ ਗ੍ਰਹਿਸਥੀਆਂ ਦਾ। ਕਈ ਗ੍ਰਹਿਸਥੀ ਵੀ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਉੱਚੇ
ਸੀਲ ਆਦਿ ਵਰਤਾਂ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕਈ ਸਾਧੂ ਵੀ ਉਲਟ
(ਭੈੜੇ) ਚਰਿੱਤਰ ਦੇ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। 19।

ਕਈ ਸਾਧੂਆਂ ਤੋਂ ਗ੍ਰਹਿਸਥੀ ਉੱਚੇ ਦਰਜੇ ਦੇ ਚਰਿੱਤਰਵਾਨ ਹੁੰਦੇ
ਹਨ ਪਰ ਸ਼ੁੱਧ ਚਰਿੱਤਰ ਵਾਲੇ ਸਾਧੂ, ਸਾਰੇ ਗ੍ਰਹਿਸਥਾਂ ਤੋਂ ਸੰਜਮ ਵਿਚ ਉੱਚੇ
ਹੁੰਦੇ ਹਨ। 20।

ਚੀਵਰ (ਪੁਰਾਣਾ ਵਸਤਰ), ਮਿਰਗ ਦੀ ਖੱਲ, ਨੰਗੇ ਰਹਿਣਾ, ਜਟਾਂ
ਰੱਖਣਾ, ਗੁਦੜੀ ਪਹਿਨਣਾ, ਸਿਰ ਮੁਨਾਉਣਾ, ਆਦਿ ਬਾਹਰਲੇ ਭੇਸ ਵੀ

ਦੁਰਾਚਾਰੀ ਨੂੰ ਨਰਕ ਗਤੀ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਬਚਾ ਸਕਦੇ। 21।

ਜੇ ਸਾਧੂ ਵੀ ਦੁਰਾਚਾਰੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਵੀ ਨਰਕ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਬਚ ਸਕਦਾ। ਚਾਹੇ ਸਾਧੂ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਗ੍ਰਹਿਸਥੀ ਜੋ ਸ਼ੁੱਧ ਚਰਿੱਤਰ ਆਦਿ ਵਰਤਾਂ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਉਹ ਸਾਧੂ ਜਾਂ ਗ੍ਰਹਿਸਥੀ ਚੰਗੀ ਤੇ ਉੱਚ ਗਤੀ ਜਨਮ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। 22।

ਗ੍ਰਹਿਸਥ ਵੀ ਸਮਾਇਕ (ਇਕ ਕਿਸਮ ਦੀ 48 ਮਿੰਟ ਦੀ ਏਕਾਂਤ ਸਾਧਨਾ ਜਾਂ ਧਿਆਨ) ਆਦਿ ਵਰਤਾਂ ਦਾ ਸ਼ਰਧਾ ਨਾਲ ਪਾਲਣ ਕਰੋ। ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਦੇ 15 ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਪੇਸ਼ਧ (ਦਿਨ ਰਾਤ ਦਾ ਵਰਤ) ਕਰੋ। ਇਹ ਵਰਤ ਹਰ ਪੰਦਰਾਂ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਕਰੋ। ਇਕ ਰਾਤ ਲਈ ਵੀ ਇਹ ਵਰਤ ਨਾ ਛੱਡੋ। 23।

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਘਰ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੋਇਆ ਮਨੁੱਖ ਵੀ, ਵਰਤਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਇਸ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਦੇਵ ਲੋਕ ਵਿਚ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। 24।

ਸੰਜਮੀ ਸਾਧੂ ਦੀ ਦੋਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਸਥਿਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਤਾਂ ਉਹ ਇਸ ਮਨੁੱਖੀ ਉਮਰ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਕਰਕੇ ਸਿੱਧ (ਮੁਕਤ) ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਚੰਗੀ ਸੰਪਤੀ ਵਾਲਾ ਦੇਵਤਾ। 25।

ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਨਿਵਾਸ ਸਥਾਨ ਇਕ ਦੂਸਰੇ ਤੋਂ ਵੱਧ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਹਨ ਉਹ ਨਿਵਾਸ ਸਥਾਨ ਥੋੜ੍ਹੇ ਮੇਹ ਵਾਲੇ, ਕਿਰਤੀ ਵਾਲੇ ਤੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ ਵਾਲੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਦੇਵਤੇ ਯਾਨੀ ਵਾਲੇ ਲੰਬੀ ਉਮਰ ਵਾਲੇ, ਰਿੱਧੀ-ਸਿੱਧੀ ਵਾਲੇ, ਤੇਜ਼ ਤਪ ਵਾਲੇ, ਇੱਛਾ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪਣਾ ਰੂਪ ਬਨਾਉਣ ਵਾਲੇ, ਨਵੇਂ ਰੰਗਾਂ ਵਾਂਗਾ ਅਤੇ ਅਨੇਕ ਸੂਰਜਾਂ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਦੇ

ਮਾਲਕ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। 26-27।

ਗ੍ਰਹਿਸਥ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਸਾਧੂ, ਜਿਸ ਨੇ ਕਸ਼ਟੇ (ਕਾਮ, ਕਰੋਧ ਲੋਭ, ਮੋਹ, ਅਹੰਕਾਰ) ਆਦਿ ਨੂੰ ਠੰਡਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਉਹ ਸੰਜਮ ਤੇ ਤਪ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਦੇਵ ਲੋਕ ਨੂੰ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। 28।

ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ, ਸੰਜਮੀ ਤੇ ਇੰਦਰੀਆਂ ਦੇ ਜੇਤੂ ਸਾਧੂਆਂ ਦਾ ਵਰਨਣ ਸੁਣ ਕੇ, ਚਰਿੱਤਰਵਾਨ, ਗਿਆਨਵਾਨ ਮਹਾਤਮਾ, ਮੌਤ ਦੇ ਸਮੇਂ ਘਬਰਾਉਂਦਾ ਨਹੀਂ। 29।

ਬੁੱਧੀਮਾਨ ਸਾਧੂ ਦੋਵੇਂ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਮਰਨਾਂ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਕਰਕੇ ਸਕਾਮ-ਮਰਨ ਨੂੰ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰੋ। ਖਿਮਾਂ ਆਦਿ ਦਿਆ ਧਰਮ ਨੂੰ ਵਧਾ ਕੇ ਆਪਣੀ ਆਤਮਾ ਦਾ ਕਲਿਆਣ ਕਰੋ। 30।

ਸਰਧਾਵਾਨ ਸਾਧੂ ਦਾ ਜਦ ਮੌਤ ਦਾ ਸਮਾਂ ਆ ਜਾਵੇ, ਤਦ ਗੁਰੂਆਂ ਦੇ ਕੌਲ ਆ ਕੇ ਮੌਤ ਦੇ ਡਰ ਨੂੰ ਢੂਰ ਕਰੋ ਅਤੇ ਇੱਛਾ ਰਹਿਤ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਪੰਡਿਤ ਮਰਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਕਰੋ। 31।

ਮੌਤ ਦੇ ਸਮੇਂ ਸਰੀਰ ਦਾ ਮੋਹ ਛੱਡ ਕੇ ਭਰਗ ਪ੍ਰਤਿਖਿਆਨ, ਇੰਗਤ ਮਰਨ ਤੇ ਪਾਦ ਪੋਗ ਮਰਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਇਕ ਸਕਾਮ ਮਰਨ ਨੂੰ ਚੁਣੋ। 32।

“ਅਜਿਹਾ ਮੌਤ ਆਖਦਾ ਹਾਂ।”

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

ਗਾਥਾ 1

ਸ਼੍ਰੀ ਸਥਾਨਾਂਗ ਸੂਤਰ ਵਿਚ ਮਰਨ ਤਿੰਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਆਖਿਆ ਗਿਆ।

(1) ਬਾਲ ਮਰਨ (2) ਪੰਡਤ ਮਰਨ (3) ਬਾਲ ਪੰਡਤ ਮਰਨ।

(ਠਾਣਾ 3 ਸੂਤਰ 222)

ਗਾਥਾ 13

ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਉਪਤੀ ਦੇ ਤਿੰਨ ਥਾਂ ਹਨ :

1. ਗਰਭਜ (ਪਸੂ, ਪੰਛੀ ਤੇ ਮਨੁੱਖ)
2. ਸਮੁਰਛਨ (ਬਿਨਾਂ ਗਰਭ ਤੋਂ ਗੰਦੀ ਥਾਂ ਤੇ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਜੀਵ ਤੇ ਪ੍ਰਿਥਵੀ, ਅੱਗ, ਹਵਾ, ਪਾਣੀ ਤੇ ਬਨਸਪਤੀ ਦੇ ਜੀਵ)
3. ਉਪਾਪਾਤ : (ਨਾਰਕੀ ਤੇ ਦੇਵਤੇ ਬਿਨਾਂ ਗਰਭ ਤੋਂ ਜੰਮਦੇ ਹਨ ਇਹ ਸੰਸਾਰਿਕ ਜੀਵ ਮਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤੁਰੰਤ ਨਵਾਂ ਜਨਮ ਲੈ ਲੈਂਦੇ ਹਨ)

ਗਾਥਾ 16

ਕਲੀ ਤੇ ਕ੍ਰਿਤ ਜੁਏ ਦੀਆਂ ਦੇ ਕਿਸਮਾਂ ਹਨ :

1. ਕਲੀ ਦਾ ਅਰਥ ਹਾਰ ਵਾਲਾ ਪਾਸਾ ਹੈ।
2. ਕ੍ਰਿਤ ਦਾ ਅਰਥ ਜਿੱਤ ਵਾਲਾ ਪਾਸਾ ਹੈ।

ਗਾਥਾ 18

ਚੂਰਣੀਕਾਰ ਨੇ ਬੁਸੀਮੇ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਤਿੰਨ ਅਰਥ ਕੀਤੇ ਹਨ :

1. ਇੰਦਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵੱਸ ਵਿਚ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ।
2. ਸਾਧੂਆਂ ਵਾਲੇ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਧਾਰਕ
3. ਸੰਵਿਗਨ।

ਤੁਲਨਾ ਕਰੋ :

ਗਾਥਾ 21

ਧਮੋਪਦ

10/13

ਗਾਥਾ 32

- (1) ਭਗਤ ਪ੍ਰਤਿਧਿਆਨ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਭੋਜਨ ਤੇ ਕਸ਼ਾਏ ਦਾ ਤਿਆਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਘੁੰਮਨ ਫਿਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।
- (2) ਇੰਗਤ ਮਰਨ ਵਿਚ ਘੁੰਮਨ ਫਿਰਨ ਦੀ ਹੱਦ ਨਿਸਚਿਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।
- (3) ਪਾਦਪੋਰੀਮਨ ਵਿਚ ਟੱਟੀ-ਪਿਸ਼ਾਬ ਤੋਂ ਛੱਟ ਹਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਸਰੀਰਿਕ ਕ੍ਰਿਆਵਾਂ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸੁੱਲਕ ਨਿਰਗਰੰਥੀਆ ਅਧਿਐਨ

ਇਸ ਅਧਿਐਨ ਵਿਚ ਨਿਰਗਰੰਥ ਸ਼ਬਦ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ। ਜੈਨ ਸ਼ਾਸਤਰਾਂ ਵਿਚ ਭਗਵਾਨ ਮਹਾਵੀਰ ਨੂੰ ਨਿਰਗਰੰਥ ਗਿਆਤਾ ਪੁੱਤਰ ਆਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਥੋਥੀ ਸਾਹਿਤ ਵਿਚ ਵੀ ਭਗਵਾਨ ਮਹਾਵੀਰ ਨੂੰ ਨਿਰਗੰਠ ਨਾਥ ਪੁੱਤਰ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਸੁਖਮ ਰੂਪ ਵਿਚ ਗਰੰਥ (ਰੰਢ) ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਲਗਾਵ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਤੋਂ ਮੁਕਤ। ਸਪੱਸ਼ਟ ਰੂਪ ਵਿਚ ਗਰੰਥ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਜ਼ਰੂਰਤ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਚੀਜ਼ਾਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਕਰਨਾ। ਜੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗਰੰਥ (ਗੱਠਾਂ) ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੈ ਉਹ ਨਿਰਗਰੰਥ ਹੈ। ਸੁੱਲਕ ਦਾ ਅਰਥ ਮੁਨੀ ਹੈ, ਰਾਗ ਤੇ ਦਵੇਸ਼ ਵੀ ਗਰੰਥ ਹਨ। ਗਰੰਥ (ਰੰਢ) ਚਾਹੇ ਅੰਦਰਲੀ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਬਾਹਰਲੀ, ਮੁਨੀ ਨੂੰ ਇਸ ਦਾ ਤਿਆਰਾ ਕਰਨਾ ਬੇਹੱਦ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਅਗਿਆਨ ਦੁੱਖ ਦਾ ਕਾਰਨ ਹੈ। ਗਿਆਨ ਤੋਂ ਭਾਵ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਆਤਮਿਕ ਸੁੱਧੀ ਹੈ। ਜੇ ਗਿਆਨ ਕੋਰਾ ਸ਼ਬਦਾਂ ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਦਰੀ ਵਿਚ ਉਸ ਦਾ ਪਾਲਣ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਉਹ ਵੀ ਇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਰੰਢ ਹੈ।

ਛੇਵਾਂ ਅਧਿਐਨ

ਜਿੰਨੇ ਅਗਿਆਨੀ ਮਨੁੱਖ ਹਨ ਉਹ ਸਾਰੇ ਦੁੱਖ ਭੋਗਾਨ ਵਾਲੇ ਹਨ। ਉਹ ਮੂਰਖ ਅਣਗਿਣਤ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਜਨਮ ਮਰਨ ਦੇ ਚੱਕਰ ਵਿਚ ਫਸੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।।।

ਇਸ ਲਈ ਪੰਡਿਤ ਲੋਕ ਮੋਹ ਨੂੰ ਭੈੜੀ ਗਤੀ ਦਾ ਕਾਰਨ ਸਮਝ ਕੇ ਸੱਚ ਦੀ ਖੇਤ ਕਰੋ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਮਿੱਤਰਤਾ ਭਾਵ ਰੱਖੋ।।।

ਉਹ ਸੋਚੋ ਕਿ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਫਲ ਭੋਗਦੇ ਸਮੇਂ ਮੇਰੀ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਬਚਾਉ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਚਾਹੇ ਉਹ ਮੇਰਾ ਮਾਂ-ਪਿਉ, ਭਾਈ, ਇਸਤਰੀ, ਪੁੱਤਰ ਜਾਂ ਨੂੰਹ ਹੋਵੇ, ਕੋਈ ਵੀ ਅੰਤ ਸਮੇਂ ਮੇਰਾ ਸਹਾਈ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਮੈਨੂੰ ਇਕੱਲੇ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੀਤੇ ਚੰਗੇ ਮਾੜੇ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਫਲ ਭੋਗਣਾ ਪਵੇਗਾ।।।

ਸਮਿਅੱਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ (ਗਿਆਨਵਾਨ) ਮਨੁੱਖ ਉਪਰੋਕਤ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਆਪ ਸੋਚੋ ਤੇ ਸੋਚ ਕੇ ਮੋਹ ਮਮਤਾ ਦੇ ਰਿਸਤੇ ਤੋੜ ਦੇਵੇ ਤੇ ਫੇਰ ਪੁਰਾਣੀ ਵਾਕਫੀ ਕਰਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਵੀ ਨਾ ਕਰੋ।।।

ਹੋ ਸਿੱਸ ! ਜੋ ਜੀਵ ਮਣੀ ਕੁੰਡਲ ਆਦਿ ਗਹਿਣੇ ਦਾਸ-ਦਾਸੀ, ਗਾਂ, ਘੋੜਾ ਆਦਿ ਪਸੂ ਦੇ ਮੋਹ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਜੋ ਸੰਜਮ ਦਾ ਪਾਲਨ ਕਰਨਗੇ ਉਹ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਪਦਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਗੇ।।।

ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਦੁੱਖ ਭੋਗਦੇ ਹੋਏ ਪ੍ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਚੱਲ ਜਾਂ ਅਚੱਲ ਸੰਮਤੀ, ਧਨ ਆਦਿ ਚੀਜ਼ਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਦੁੱਖ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਨਹੀਂ ਦਿਲਾ ਸਕਦੀਆਂ।।।

ਆਤਮਾ ਵਿਚ ਹੀ ਸਭ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਸੁੱਖ ਦੁੱਖ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਸਾਰੇ

ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਸੁੱਖ ਪਿਆਰਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੁੱਖ ਬਿਲਕੁਲ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ। ਆਪਣੀ ਆਤਮਾ ਸਭ ਨੂੰ ਪਿਆਰੀ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਜਾਣ ਕੇ ਵੈਰ ਤੇ ਡਰ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਕੇ ਸਾਰੇ ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਹੰਸਾ ਛੱਡ ਦੇਵੇ। 7।

ਧਨ, ਅਨਾਜ ਆਦਿ ਪਦਾਰਥ ਨਰਕ ਦਾ ਕਾਰਨ ਸਮਝ ਕੇ ਮੁਨੀ ਬਿਨਾਂ ਆਗਿਆ ਤੋਂ ਇਕ ਤਿਣਕਾ ਵੀ ਗ੍ਰਹਿਣ ਨਾ ਕਰੋ ਅਤੇ ਭੋਜਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਇਸ ਸਰੀਰ ਦਾ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੰਜਮ ਦੇ ਪ੍ਰਤਿ ਸ਼ਰਧਾ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਮੁਨੀ, ਆਪਣੇ ਭਾਂਡੇ ਵਿਚ ਗ੍ਰਹਿਸਥ ਰਾਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਭੋਜਨ ਹੀ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰੋ। 8।

ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਕਈ ਲੋਕ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪਾਪ ਦਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਹੀ ਖਾਲੀ ਸੱਚੇ ਤੱਤਵ ਗਿਆਨ ਦੇ ਜਾਨਣ ਨਾਲ ਹੀ ਆਤਮਾ ਸਾਰੇ ਦੁੱਖਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। 9।

ਬੰਧ (ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਬੰਧਨ) ਅਤੇ ਮੇਕਸ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ, ਇਹ ਵਾਦ (ਬਹਿਸ ਕਰਨ ਵਾਲੇ) ਸੰਜਮ ਦਾ ਆਚਰਣ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਕੇਵਲ ਗੱਲਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਯਕੀਨ ਦਿਵਾਉਂਦੇ ਹਨ। 10।

ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦਾ ਗਿਆਨ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਕਿੰਤਾ ਭਿੰਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਵਿੱਦਿਆਵਾਂ ਕਿੱਥੇ ਰੱਖਿਆ ਕਰਦੀਆਂ ਨਾ ? ਜੋ ਇਨ੍ਹਾਂ (ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਤੇ ਵਿੱਦਿਆਵਾਂ) ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਰੱਖਿਅਕ ਮੰਨਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪੀਡਿਤ (ਵਿਦਵਾਨ) ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ ਅਗਿਆਨੀ ਜੀਵ, ਪਾਪ ਕਰਮਾਂ ਵਿਚ ਢੁੱਬੇ ਹੋਏ ਹਨ। 11।

ਕਈ ਅਗਿਆਨੀ, ਸਰੀਰ ਦੇ ਰੰਗ, ਰੂਪ ਵਿਚ, ਮਨ, ਬਚਨ ਤੇ ਸਰੀਰ ਰਾਹੀਂ ਚੱਕਰਾਂ ਵਿਚ ਫਸੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਉਹ ਸਾਰੇ ਆਪਣੇ ਲਈ ਦੁੱਖ ਪੈਦਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। 12।

ਅਗਿਆਨੀ ਜੀਵ, ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ, ਅਣਗਿਣਤ ਸਮੇਂ ਤੱਕ,
ਅਣਗਿਣਤ ਜਨਮ ਧਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਗਿਆਨੀ ਪੁਰਸ਼ ਸਾਰੀ
ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਵੇਖਦਾ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਰਾਫਲਤ ਤੋਂ ਬਚਦਾ ਹੋਇਆ, ਚੰਚਲਤਾ
ਰਹਿਤ ਜਿੰਦਗੀ ਗੁਜ਼ਾਰੇ। 13।

ਗਿਆਨੀ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਚੀ ਮੁਕਤੀ ਨੂੰ, ਆਪਣਾ
ਉਦੇਸ਼ ਸਮਝ ਕੇ ਬਾਹਰ ਦੇ ਭੋਗਾਂ ਦੀ ਕਦੇ ਇੱਛਾ ਨਾ ਕਰੋ। ਸਰੀਰ
ਨੂੰ ਪਿਛਲੇ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਫਲ ਭੋਗਣ ਵਾਲਾ ਹੀ ਸਮਝੋ। 14।

ਸਾਧੂ ਮਿਥਿਆਤਵ (ਅਗਿਆਨ ਆਦਿ) ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਨੂੰਦੂਰ
ਕਰਕੇ ਸੰਜਮ ਤੇ ਤਪ ਦੇ ਮੌਕੇ ਦੀ ਇੱਛਾ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ, ਜੀਵਨ
ਗੁਜ਼ਾਰੇ। ਗ੍ਰਹਿਸਥ ਦੇ ਆਪਣੇ ਲਈ, ਬਣਾਏ ਭੋਜਨ ਵਿਚੋਂ ਹੀ, ਭੋਜਨ
ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰੋ। 15।

ਸਾਧੂ ਰਾਤ ਨੂੰ ਇਕ ਵੀ ਤਿਣਕੇ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਨਾ ਕਰੋ, ਜਿਵੇਂ ਪੰਡੀ
ਆਪਣੇ ਪਰਾਂ ਨਾਲ ਉੱਡਦਾ ਹੈ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਧੂ ਇੱਛਾ ਰਹਿਤ ਹੋ ਕੇ
ਆਪਣੇ ਧਾਰਮਿਕ ਚਿੰਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜਿੰਦਗੀ ਗੁਜ਼ਾਰੋ। 16।

ਏਸ਼ਨਾ ਸਮਿਤੀ (ਸੁੱਧ ਭੋਜਨ ਦੀ ਭਾਲ) ਨੂੰ ਧਾਰਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ,
ਸਰਮ ਧਰਮ ਵਾਲਾ, ਸੰਜਮੀ ਭਿਕਸ਼ੂ, ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਅਨਿਸ਼ਚਿਤ ਥਾਵਾਂ ਤੇ
ਘੁੰਮੋ। ਰਾਫਲਤ ਰਹਿਤ ਗ੍ਰਹਿਸਥਾਂ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਦਿੱਤੇ ਹੋਏ ਭੋਜਨ ਦੀ ਭਾਲ
ਕਰੋ। 17।

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਰਵਗ (ਸਭ ਕੁਛ ਜਾਨਣ ਵਾਲੇ) ਸਰਵਦਰਸੀ (ਸਭ
ਕੁਝ ਦੇਖਣ ਵਾਲੇ) ਸਰਬ ਉਚ ਗਿਆਨ ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨੂੰ ਧਾਰਨ ਕਰਨ
ਵਾਲੇ, ਅਰਿਹੰਤ ਗਿਆਤ ਪੁੱਤਰ, ਵਿਸਾਲ ਕੁੱਲ ਵਾਲੇ, ਭਰਵਾਨ ਮਹਾਵੀਰ
ਨੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਫੁਰਮਾਇਆ ਹੈ। 18।

“ਅਜਿਹਾ ਮੈਂ ਆਖਦਾ ਹਾਂ।”

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

ਗਾਥਾ 18 :

ਨਾਜਪੁਤ ਦਾ ਅਰਤ ਗਿਆਤ ਪੁੱਤਰ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਭਗਵਾਨ ਮਹਾਵੀਰ ਦਾ ਇਕ ਨਾਂ ਹੈ। ਉੱਤਰਾਧਿਐਨ ਚੂਰਣੀ ਵਿਚ ਸਪਸ਼ਟ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ :

ਣਾਤ ਕੁਲਘੁਸੁਤੇ ਸਿਦ्धਤਥ ਖਤਿਯਪੁਤੇ

ਗਿਆਤ ਭਗਵਾਨ ਮਹਾਵੀਰ ਦੀ ਜਾਤ ਸੀ ਅਤੇ ਕਸ਼ਯਪ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਗੋਤ ਸੀ। ਬੱਜੀ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਲਿੱਛਵੀਆ ਦੀਆਂ 9 ਸ਼ਾਖਾਵਾਂ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਗਿਆਤ ਸੀ। ਅੱਜ ਕੱਲ ਬਿਹਾਰ ਵਿਚ ਜਥਰੀਆ ਨਾਂ ਦੀ ਜਾਤ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਰਾਜਪੂਤ ਆਖਦੀ ਹੈ। ਅਨੇਕਾਂ ਵਿਦਵਾਨ ਗਿਆਤ ਦਾ ਵਿਗੜਿਆ ਰੂਪ ਜਥਰੀਆ ਮੰਨਦੇ ਹਨ।

ਵੈਸਾਲਿਆ (ਵੇਸਾਲਿਯ) ਤੋਂ ਭਾਵ ਵੈਸਾਲੀ (ਅੱਜ ਕੱਲ ਦਾ ਵਸਾੜ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਮੁਜਫ਼ਰਪੁਰ ਤੋਂ ਹੈ) ਭਗਵਾਨ ਮਹਾਵੀਰ ਦੀ ਮਾਤਾ ਵੈਸਾਲੀ ਦੇ ਰਾਜੇ ਦੀ ਭੈਣ ਸੀ। ਇਹ ਸ਼ਹਿਰ ਭਗਵਾਨ ਮਹਾਵੀਰ ਦਾ ਜਨਮ ਸਥਲ ਵੀ ਸਿੱਧ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਵਸੁਕੰਡ ਜਾਂ ਖੱਤਰੀ ਕੰਡ ਗਰਾਮ ਆਖਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਟੀਕਾਕਾਰ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ ਵਿਸ਼ਾਲ ਕੁਲ ਵਾਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਉਭਰਮੀਆ ਅਧਿਐਨ

ਇੰਦਰੀਆਂ ਦੇ ਸੁੱਖ ਹਮੇਸ਼ਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਢੁੱਖ ਹੀ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਸਿਆਣਾ ਪੁਰਸ਼ ਇੰਦਰੀਆਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਫਸਦਾ।

ਇਸ ਅਧਿਐਨ ਵਿਚ ਪੰਜ ਸੁੰਦਰ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਰਾਹੀਂ ਇੰਦਰੀਆਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਚ ਫਸੇ ਜੀਵਾਂ ਦਾ ਵਰਨਣ ਹੈ। ਇਹ ਪੰਜ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ :

(ੳ) ਇਕ ਆਦਮੀ ਦੇ ਘਰ ਇਕ ਮੇਮਨਾ ਸੀ, ਉਹ ਉਸ ਦੀ ਬਹੁਤ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਮੇਮਨਾ ਬਹੁਤ ਮੋਟਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਇਕ ਗਾਂ ਤੇ ਬੱਛਾ ਵੀ ਸੀ। ਬੱਛਾ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਮੇ ਮਨੇ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਭੋਜਨ ਕਰਦਾ ਵੇਖਦਾ। ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਉਸ ਬੱਛੇ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਸੁੱਕਾ ਘਾਹ ਫੂਸ ਮਿਲਦਾ। ਬੱਛੇ ਨੂੰ ਇਹ ਵੇਖ ਕੇ ਬਹੁਤ ਢੁੱਖ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਇਕ ਦਿਨ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਇਸਦਾ ਕਾਰਨ ਪੁੱਛਿਆ। ਉਸ ਦੀ ਮਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਬੱਚਾ ! ਇਸ ਨੂੰ ਇਸ ਲਈ ਚੰਗਾ ਖਿਲਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਦੀ ਮੌਤ ਕਰੀਬ ਹੈ। ਕੁਝ ਦਿਨ ਤੱਕ ਤੂੰ ਇਸ ਦਾ ਫਲ ਦੇਖ ਲਵੇਂਗਾ।

ਇਕ ਦਿਨ ਬੱਛੇ ਨੇ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਉਸ ਆਦਮੀ ਦੇ ਘਰ ਪ੍ਰਾਹੁਣਾ ਆਂ ਰਾਂਗਾ ਅਤੇ ਉਸ ਮਨ-ਚਾਹੇ ਭੋਜਨ ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਬੱਕਰੇ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਪ੍ਰਾਹੁਣੇ ਅੱਗੇ ਖਾਣ ਲਈ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਬੱਛੇ ਨੇ ਮਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ

ਕਿ ਅਸੀਂ ਵੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੱਟੇ ਜਾਵਾਂਗੇ ? ਗਾਂ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ, ''ਨਹੀਂ ਬੱਚਾ ! ਅਸੀਂ ਸੁੱਕਾ ਘਾਹ ਖਾ ਕੇ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਸਾਨੂੰ ਕੀ ਦੁੱਖ ਆਵੇਗਾ ? ਦੁੱਖ ਤਾਂ ਮਨ ਚਾਹੇ ਭੋਜਨ ਖਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਲਾਲਚੀਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ?''

(ਅ) ਇਕ ਭਿਖਾਰੀ ਨੇ ਬੜੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਨਾਲ ਇਕ ਹਜ਼ਾਰ ਕਾਰਸਅਰਪਣ (ਸਿੱਕੇ) ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਖਰਚ ਲਈ ਕੁਝ ਕੰਕਨੀਆਂ (ਪਾਈਆਂ) ਰੱਖ ਲਈਆਂ ਤਾਂ ਕਿ ਉਹ ਤਸਤੇ ਵਿਚ ਕੰਮ ਲਿਆ ਸਕੇ। ਇਕ ਦਿਨ ਉਹ ਕਿਸੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਠਹਿਰਿਆ। ਉਥੇ ਉਹ ਇਕ ਕਾਂਕਣੀ ਭੁੱਲ ਗਿਆ। ਬੋੜਾ ਰਸਤਾ ਅੱਗੇ ਜਾ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਕਾਂਕਣੀ ਯਾਦ ਆਈ। ਉਹ ਆਪਣੀ ਇਕ ਹਜ਼ਾਰ ਕਾਰਸਅਰਪਣ ਜੰਗਾਲ ਵਿਚ ਛੁਪਾ ਕੇ ਉਹ ਕਾਂਕਣੀ ਲੈਣ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਉਥੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਾਂਕਣੀ ਨਾ ਮਿਲੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਚੌਗੀ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਉਹ ਨਿਰਾਸ ਹੋ ਕੇ ਵਾਪਸ ਮੁੜ ਆਇਆ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਕਾਰਸ ਅਰਪਣ ਦੀ ਭਾਲ ਕਰਨ ਲੱਗਾ। ਪਰ ਉਸ ਦੀ ਨਿਰਾਸਾ ਵਿਚ ਹੋਰ ਵਾਧਾ ਹੋ ਗਿਆ ਜਦੋਂ ਕਿ ਇਕ ਹਜ਼ਾਰ ਕਾਰਸ ਅਰਪਣ ਵੀ ਕੋਈ ਚੁੱਕ ਕੇ ਲੈ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਕਿਸੇ ਚੋਰ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਪੇਸਾ ਰੱਖਦੇ ਵੇਖ ਲਿਆ ਸੀ।

ਜੇ ਬੋੜੇ ਸੁੱਖ ਲਈ ਬੜਾ ਸੁੱਖ ਛੱਡਦੇ ਹਨ ਉਹ ਭਿਖਾਰੀ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੁਖੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

(ਥ) ਇਕ ਰਾਜਾ ਅੰਬ ਖਾਣ ਦਾ ਬਹੁਤ ਸ਼ੌਕੀਨ ਸੀ, ਇਕ ਵਾਰ ਉਸ ਨੂੰ ਹੈਂਚਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਵੈਦ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਅੰਬ ਖਾਣ ਤੋਂ ਮਨੁਂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਰਾਜੇ ਨੇ ਅੰਬ ਖਾਣੇ ਛੱਡ ਦਿੱਤੇ।

ਇਕ ਵਾਰ ਰਾਜਾ ਆਪਣੇ ਵਜੀਰ ਨਾਲ ਜੰਗਾਲ ਵਿਚ ਸੈਰ ਕਰ

ਰਿਹਾ ਸੀ। ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਾਲ ਅੰਬਾਂ ਦਾ ਦਰਖਤ ਸੀ। ਜਿਸ ਉਪਰ
ਰਸ ਭਰੇ ਮਿੱਠੇ ਤੇ ਪੱਕੇ ਅੰਬ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਰਾਜਾ ਅੰਬ ਖਾਣ ਲਈ
ਅੱਗੇ ਵਧਿਆ। ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਲੱਖ ਰੋਕਣ ਤੇ ਵੀ ਉਸ ਰਾਜੇ ਨੇ ਅੰਬ ਖਾ
ਲਏ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਬੋੜੇ ਸੁੱਖ ਲਈ ਰਾਜਾ ਅਨਮੇਲ
ਜੀਵਨ ਗੁਆ ਬੈਠਾ।

(ਸ) ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਵ ਦੇ ਸੁੱਖ, ਓਸ ਦੇ ਕਣਾਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਥੋੜਾ ਸਮਾਂ
ਹਿਣ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਖਤਮ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਹਨ।

(ਹ) ਇਕ ਆਦਮੀ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਤਿੰਨ ਪੁੱਤਰ ਸਨ। ਇਕ ਦਿਨ
ਉਹ ਸੋਚਣ ਲੱਗਾ ਜੀਵਨ ਦਾ ਕੀ ਭਰੋਸਾ ਹੈ ? ਕਿਉਂ ਨਾ ਕੰਮ ਕਾਜ
ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਤਿੰਨਾਂ ਪੁੱਤਰਾਂ
ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਕੇ ਧੰਨ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਵਪਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿਦੇਸ਼ ਜਾਣ ਦਾ ਹੁਕਮ
ਦਿੱਤਾ।

ਪਹਿਲਾ ਲੜਕਾ ਕਾਫੀ ਨਫਾ ਕਮਾ ਕੇ ਘਰ ਵਾਪਸ ਆਇਆ।
ਦੂਜਾ ਮੂਲ ਪੂੰਜੀ ਹੀ ਵਾਪਸ ਲੈ ਕੇ ਆ ਗਿਆ। ਪਰ ਤੀਜਾ ਸਭ ਕੁਝ
ਗੁਆ ਬੈਠਾ।

ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਵਨ ਮੂਲ ਪੂੰਜੀ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ। ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਵਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ
ਦੇਵ-ਗਤੀ ਮੁਨਾਫਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਰਕ ਤੇ ਪਸੂ ਜੂਨ ਮੂਲ ਪੂੰਜੀ ਖਤਮ ਕਰਨਾ
ਹੈ।

ਸੱਤਵਾਂ ਅਧਿਐਨ

ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਾਹੁਣੇ ਦੇ ਲਈ ਕੋਈ ਆਦਮੀ ਬੱਕਰੇ ਨੂੰ ਚੌਲ ਅਤੇ ਜੋ ਆਦਿ ਬਿਲਾ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਘਰ ਦੇ ਵਿਹੜੇ ਵਿਚ ਪਾਲਦਾ ਹੈ।।।

ਕਾਫੀ ਸਮਾਂ ਪਾ ਕੇ ਉਹ ਬੱਕਰਾ ਖਾ ਪੀ ਕੇ ਤਾਕਤਵਰ, ਚਰਬੀ ਵਾਲਾ, ਬੜੇ ਪੇਟ ਵਾਲਾ, ਪੱਕੇ ਸ਼ਰੀਰ ਵਾਲਾ ਹੈ ਗਿਆ। ਤਦ ਉਹ ਰੱਜਿਆ ਹੋਇਆ, ਮੇਟੇ ਮਾਸ ਵਾਲਾ ਮੇਮਨਾ ਪ੍ਰਾਹੁਣੇ ਦਾ ਹੀ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ।।।

ਪ੍ਰਾਹੁਣਾ ਜਦ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਤਦ ਤੱਕ ਮੇਮਨਾ ਜਿਉਂਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਪ੍ਰਾਹੁਣੇ ਦੇ ਆਉਣ ਤੇ ਦੁਖੀ ਮੇਮਨੇ ਦਾ ਸਿਰ ਕੱਟ ਕੇ ਖਾਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।।।

ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ ਮੇਮਨਾ ਪ੍ਰਾਹੁਣੇ ਦੇ ਖਾਣ ਲਈ ਨਿਸਚਿਤ ਹੈ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਧੱਮੀ, ਅਗਿਆਨੀ ਜੀਵ ਵੀ ਨਰਕ ਆਯੂ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਰਥਾਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਰਕ ਮਿਲਣਾ ਨਿਸਚਿਤ (ਪੱਕੀ ਗੱਲ) ਹੈ।।।

ਹਿੰਸਕ, ਅਗਿਆਨੀ, ਝੂਠਾ, ਰਾਹ ਵਿਚ ਲੁੱਟ ਮਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਦੂਸਰੇ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੀ ਹੋਈ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਰਾਹ ਵਿਚ ਹੀ ਹੜ੍ਹਪ ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਚੋਰ, ਧੇਖੇਬਾਜ਼, ਠੱਗ ਤੇ ਇਹ ਸੋਚਣ ਵਾਲਾ ਕਿ ਮੈਂ ਕਿੱਥੋਂ ਕੀ ਚੁਗਾਵਾਂ। ਅਜਿਹੀ ਸੋਚ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ ਅਜਿਹੇ ਕਰਮ ਕਾਰਨ ਨਰਕ ਨੂੰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।।।

ਇਸਤਰੀ ਤੇ ਹੋਰ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਵਿਚ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ, ਮਹਾ ਅਰੰਭੀ (ਮਹਾ ਹਿੰਸਕ) ਅਤੇ ਮਹਾ ਪਰਿਗ੍ਰਹਿ (ਜ਼ਰੂਰਤ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਸਤਾਂ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ) ਮਾਂਸ ਤੇ ਸ਼ਰਾਬ ਦਾ ਸੇਵਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਦੂਸਰਿਆਂ ਨੂੰ ਦੁੱਖ

ਦੇਣ ਵਾਲਾ, ਮੇਮਨੇ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਮੇਟੇ ਪੇਟ ਵਾਲਾ ਅਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਖੂਨ
ਵਾਲਾ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਰਕ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੇਮਨਾ,
ਮਹਿਮਾਨ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਉਪਰੋਕਤ ਬੁਰਾਈਆਂ
ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ ਨਰਕ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਹੈ। 6-7।

ਵਰਤਮਾਨ ਬਾਰੇ ਹੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਭਾਰੇ ਕਰਮਾਂ ਵਾਲਾ
ਮਨੁੱਖ, ਆਸਨ, ਬਿਸਤਰਾ, ਮਕਾਨ, ਗੱਡੀ, ਧਨ, ਕਾਮ ਭੋਗ ਤੇ ਦੁੱਖ
ਨਾਲ ਸਿਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਧਨ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਜਦ ਮਰਨ ਦੇ ਨੇੜੇ ਪੁੱਜਦਾ ਹੈ ਤਾਂ
ਬੁਰੇ ਕਰਮਾਂ ਦੀ ਮੈਲ ਦੇ ਭਾਰ ਹੇਠ ਦਬਿਆ ਹੋਇਆ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ
ਪਛਤਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ ਮੇਮਨਾ ਪ੍ਰਾਹੁਣੇ ਦੇ ਆਉਣ ਤੇ ਦੁਖੀ ਹੁੰਦਾ
ਹੈ। 8-9।

ਉਸ ਤੇ ਬਾਅਦ ਉਮਰ ਮਤਮ ਹੋਣ ਤੇ ਉਹ ਹਿੰਸਕ ਅਗਿਆਨੀ
ਜੀਵ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਕਰਮ ਵਸ ਪੈ ਕੇ ਹਨੇਰ ਪੂਰਨ ਆਸੁਰੀ ਦਸ਼ਾ
(ਨਰਕ ਗਤੀ) ਨੂੰ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। 10।

ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕ ਕਾਂਕਨੀ (ਇਕ ਪੁਰਾਣਾ ਤੇ ਕੀਮਤ ਵਿਚ ਸਭ
ਤੋਂ ਘੱਟ ਸਿੱਕਾ) ਲਈ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਮੁਦਰਾਵਾਂ (ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਸੋਨੇ ਦਾ ਸਿੱਕਾ)
ਖੇ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੋਈ ਰਾਜਾ ਬਿਮਾਰੀ ਵਿਚ ਅੰਬ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਕਰਨ
ਤੇ ਵੀ ਅੰਬ ਖਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਮਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। 11।

ਉਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਕਾਮ ਭੋਗਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੇ ਕਾਮ
ਭੋਗ ਹਜ਼ਾਰ ਗੁਣਾਂ ਤੁੱਛ ਹਨ ਅਰਥਾਤ ਮਾਮੂਲੀ ਹਨ। ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਕਾਮ
ਭੋਗ ਤੇ ਉਮਰ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੀ ਉਮਰ ਤੇ ਕਾਮ ਭੋਗ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਗੁਣਾ ਜ਼ਿਆਦਾ
ਹਨ। 12।

ਸਮਝਦਾਰ ਦੀ ਦੇਵ ਲੋਕ ਵਿਚ ਅਨੇਕਾਂ ਨਯੁਤ-ਕਾਲ ਦੀ ਉਮਰ

ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਸੇ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਬੇਅਕਲ ਮਨੁੱਖ 100 ਸਾਲ ਦੀ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਹੀ ਵਿਸ਼ੇ ਭੋਗਾਂ ਵਿਚ ਫਸ ਕੇ ਪਵਿੱਤਰ ਸੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਰਾਅਦਿੰਦਾ ਹੈ। 13।

ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਤਿੰਨ ਵਿਉਪਾਰੀ ਕੁਝ ਧੰਨ ਲੈ ਕੇ ਵਿਉਪਾਰ ਕਰਨ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਨੇ ਲਾਭ ਖੱਟਿਆ, ਦੂਜਾ ਆਪਣੀ ਮੂਲ ਪੂੰਜੀ ਲੈ ਕੇ ਵਾਪਸ ਆ ਗਿਆ। 14।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਤੰਜ਼ਰਾ ਮੂਲ ਧੰਨ ਵੀ ਖੇ ਆਇਆ, ਇਹ ਇਕ ਵਿਵਹਾਰਿਕ (ਆਮ) ਉਦਾਹਰਣ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਧਰਮ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਵੀ ਸਮਝ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। 15। *

“ਮਨੁੱਖ ਜਨਮ ਮੂਲ ਪੂੰਜੀ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ। ਦੇਵਤੇ ਦਾ ਜਨਮ ਮਿਲਣਾ ਲਾਭ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ। ਮੂਲ ਮਨੁੱਖੀ ਜਨਮ ਦਾ ਬੇ-ਅਰਥ ਨਾਸ਼ ਕਰਨਾ ਮੂਲ ਪੂੰਜੀ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਮਨੁੱਖੀ ਜਨਮ ਨੂੰ ਬੇ-ਅਰਥ ਲਗਾਉਣ ਤੋਂ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਪਸੂ ਅਤੇ ਨਰਕ ਦੀ ਗਤੀ (ਯੋਨੀ) ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸੋ ਜਨਮ ਰੂਪੀ ਪੂੰਜੀ ਨੂੰ ਚੰਗੇ ਅਰਥ ਲਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। 16।

ਅਗਿਆਨੀ ਦੀ ਦੋ ਕਿਸਮਾਂ ਦੀ ਦੁਰਗਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਨਰਕ ਜਾਂ ਪਸੂ ਦਾ ਜਨਮ। ਕਿਉਂਕਿ ਮੁਰਖ ਪ੍ਰਾਣੀ, ਜੀਭ ਦੇ ਸੁਆਦਾਂ ਵਿਚ ਫਸ ਕੇ ਆਪਣੇ ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਵਨ ਤੇ ਦੇਵਤੇ ਦਾ ਜੀਵਨ ਹਾਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। 17।

ਉਹ ਅਸਫਲ ਜੀਵ, ਨਰਕ ਤੇ ਪਸੂ ਗਤੀ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਹਾਰਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਥੋਂ ਨਿਕਲਣਾ ਕਾਫੀ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੈ। 18।

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਾਰੇ ਹੋਏ ਅਗਿਆਨੀ ਦੀ ਬੁੱਧੀ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ, ਜੇਤੂ

ਵਿਦਵਾਨ ਪੁਰਸ਼ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਤੁਲਨਾ ਕਰਕੇ, ਜੋ ਮਨੁੱਖੀ ਜੂਨੀ (ਜਨਮ) ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਮੂਲ ਪੂੰਜੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। 19।

ਜਿਸ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਹੈ, ਜੋ ਘਰ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਵੀ ਚੰਗੇ ਚਾਲ ਚਲਣ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕਰਦੇ ਹੋਇਆਂ, ਆਪਦੇ ਗੁਣਾਂ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਅਦੀਨ (ਮਜ਼ਬੂਤ) ਪੁਰਸ਼ ਮੂਲ ਧਨ ਰੂਪੀ ਮਨੁੱਖਤਾ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਂਦਾ ਹੋਇਆ, ਦੇਵਤਾ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਅਜਿਹੇ ਪ੍ਰਾਣੀ ਦੇ ਕਰਮ ਸੱਤ (ਸੱਚੇ) ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਜਿਵੇਂ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਫਲ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ। 20।

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਗਿਆਨ ਬਹੁਤ ਫੈਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਹ ਗ੍ਰਹਿਸਥ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਵੀ, ਸਦਾਚਾਰ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਗੁਣਾਂ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਗਿਆਨੀ ਮਨੁੱਖ, ਮੂਲ ਧੰਨ (ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਵਨ) ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਵਧ ਕੇ ਦੇਵ ਗਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। 21।

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇਵ ਲੋਕ ਰੂਪੀ ਲਾਭ ਨੂੰ ਹਾਰਦਾ ਹੋਇਆ ਜੀਵ ਦੀਨਤਾ ਰਹਿਤ ਸਾਧੂ ਤੇ ਗ੍ਰਹਿਸਥ ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਹੋਇਆ ਵਾਸਨਾਂ ਵਿਚ ਫਸਿਆ ਮਨੁੱਖ ਦੇਵ ਲੋਕ ਦੇ ਲਾਭ ਨੂੰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਾਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ? ਇਹ ਗੱਲ ਉਹ ਆਪ ਹਾਰਦਾ ਹੋਇਆ ਵੀ ਜਾਣਦਾ ਹੈ। 22।

ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਘਾਹ ਦੇ ਉਪਰਲੇ ਹਿੱਸੇ ਤੇ ਪਈ ਪਾਣੀ ਦੀ ਛਿੱਟ ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਪਾਣੀ ਦਾ ਫਰਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਕਾਮ ਭੋਗ ਸਾਹਮਣੇ ਮਨੁੱਖੀ ਕਾਮ ਭੋਗ ਤੁੱਛ ਹਨ। 23।

ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਉਮਰ ਵੀ ਛੋਟੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਸ਼ਟਾਂ ਨਾਲ ਭਰੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਕਾਮ ਭੋਗ ਵੀ ਘਾਹ ਤੇ ਪਈ ਪਾਣੀ ਦੀ ਛਿੱਟ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਨ। ਫਿਰ ਕਿਸ ਲਈ ਇਹ ਜੀਵ (ਮਨੁੱਖ) ਯੋਗ ਤੇ ਸੱਚੇ ਆਨੰਦ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ

ਮਨੁੱਖ ਜਨਮ ਵਿਚ ਕਾਮ ਭੋਗਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਛੱਡਣ ਵਾਲੇ ਦੀ ਆਤਮਾ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਨਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਸੱਚੇ ਮਾਰਗ (ਨਿਆ ਮਾਰਗ) ਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ ਵੀ ਉਸ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। । 25।

ਇਸੇ ਜਨਮ ਵਿਚ ਕਾਮ ਭੋਗ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ ਦੀ ਆਤਮਾ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਨਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਉਹ ਅਪਵਿੱਤਰ ਦੇਹ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਦੇਵਤਾ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੈਂ (ਸੁਧਰਮਾ ਸਵਾਮੀ ਨੇ) ਭਗਵਾਨ ਮਹਾਵੀਰ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸੁਣਿਆ ਹੈ। । 26।

ਦੇਵਤੇ ਦੇ ਜਨਮ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾ ਕੇ, ਉਹ ਆਤਮਾ ਮਨੁੱਖ ਜਨਮ ਉਥੇ ਧਾਰਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਬੇਅੰਤ ਧਨ, ਸੋਭਾ, ਮਾਨ, ਚੰਗਾ ਵਰਨ (ਜਾਤ), ਲੰਬੀ ਉਮਰ ਤੇ ਬੇਅੰਤ ਸੁੱਖ ਹੋਵੇ। । 27।

ਅਗਿਆਨੀ ਦੀ ਮੂਰਖਤਾ ਤਾਂ ਵੇਖੋ, ਕਿ ਉਹ ਅਧਰਮ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਕੇ ਧਰਮ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਕਾਰਨ ਉਹ ਅਧਰਮ ਪਾਲਣ ਕਰਕੇ ਨਰਕ ਵਿਚ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। । 28।

ਖਿਮਾਂ ਆਦਿ 10 ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਧਰਮਾਂ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦਾ ਹੈਸਲਾ ਤਾਂ ਵੇਖੋ ਕਿ ਉਹ ਅਧਰਮ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਧਰਮ ਆਚਰਣ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਦੇਵ ਲੋਕ ਵਿਚ ਉਤਪੰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। । 29।

ਵਿਦਵਾਨ (ਪੰਡਿਤ) ਮੁਨੀ, ਮਿਥਿਆਤਵ (ਝੂਠ) ਤੇ ਸਮਿਆਕਤ (ਸੱਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ) ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਕਰਕੇ ਮਿਥਿਆਤਮ ਛੱਡ ਦੇਵੇ ਤੇ ਸੱਚੇ (ਸਮਿਆਕ) ਨੂੰ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰੋ। । 30।

“ਅਜਿਹਾ ਮੈਂ ਆਖਦਾ ਹਾਂ।”